DECIZIA nr.2
din 17 ianuarie 2017

referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art.453 alin.(3) și (4) teza întâi și ale art.457 alin.(2) din Codul de procedură penală

Valer Dorneanu	**- preşedinte**
Marian Enache	**- judecător**
Petre Lăzăroiu	**- judecător**
Mircea Ştefan Minea	**- judecător**
Daniel Marius Morar	**- judecător**
Mona-Maria Pivniceru	**- judecător**
Livia-Doina Stanciu	**- judecător**
Simona-Maya Teodoroiu	**- judecător**
Varga Attila	**- judecător**
Oana Cristina Puică	**- magistrat-asistent**

Cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Marinela Mincă.

1. Pe rol se află soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art.453 alin.(3) „teza întâi” din Codul de procedură penală, excepţie ridicată de Ionuț Brătilă și Floarea Brătilă în Dosarul nr.24598/4/2015 al Judecătoriei Sectorului 4 București - Secția penală şi care formează obiectul Dosarului Curţii Constituţionale nr.1443D/2015.

2. La apelul nominal, lipsesc părţile, faţă de care procedura de citare este legal îndeplinită.

3. Cauza fiind în stare de judecată, preşedintele acordă cuvântul reprezentantului Ministerului Public, care pune concluzii de admitere a excepţiei de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art.453 alin.(3) „teza întâi” și alin.(4) teza întâi din Codul de procedură penală. În acest sens, arată că, potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, art.4 din

Protocolul nr.7 la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale face o distincție clară între o a doua acuzație pentru aceeași faptă - care este interzisă de primul paragraf din articolul menționat - și reluarea unui proces în circumstanțe excepționale, care este permisă potrivit paragrafului următor. Astfel, art.4 par.2 din Protocolul nr.7 la Convenție prevede în mod expres posibilitatea ca un individ să fie pus în situația de a accepta o acuzație pentru aceleași fapte, în conformitate cu dreptul intern, în situația în care un caz este redeschis după apariția unor noi elemente de probă sau după descoperirea unor vicii esențiale în cadrul procedurii anterioare (Hotărârea din 20 iulie 2004, pronunțată în Cauza *Nikitin împotriva Rusiei*, par.45). De asemenea, invocă jurisprudența Curții Constituționale cu privire la titularii căilor de atac, și anume Decizia nr.100 din 9 martie 2004 și Decizia nr.482 din 9 noiembrie 2004. Arată că este incontestabil faptul că inculpatul și partea civilă au drepturi și obligații diferite în cadrul procesului penal, dar că în cazul revizuirii pentru fapte sau împrejurări noi ei sunt în aceeași situație juridică, respectiv aceea de parte care a pierdut procesul și care se află în posesia unor date cu privire la fapte sau împrejurări noi - necunoscute la momentul soluționării cauzei - ce pot dovedi netemeinicia hotărârii definitive care le este defavorabilă. Or, în aceeași situație juridică - a intervenirii unor fapte sau împrejurări noi - inculpatul poate să formuleze cerere de revizuire, în timp ce partea civilă nu are acces la această cale de atac, fiind pusă într-o situație de inferioritate față de inculpat. Totodată, partea civilă care nu are dreptul de a formula cerere de revizuire în cazul intervenirii unor fapte sau împrejurări noi ce ar putea dovedi netemeinicia soluției de achitare este discriminată și față de părțile civile din cauzele soluționate prin hotărâri definitive de achitare și în care sunt incidente motivele de revizuire prevăzute de art.453 alin.(1) lit.b)-d)

din Codul de procedură penală. Prin urmare, consideră că dispozițiile art.453 alin.(3) „teza întâi” și alin.(4) teza întâi din Codul de procedură penală aduc atingere principiului egalității în fața legii, consacrat de art.16 din Constituție. În fine, reprezentantul Ministerului Public invocă și jurisprudența Curții Constituționale cu privire la statul de drept și rolul procurorului, respectiv Decizia nr.190 din 26 februarie 2008 și Decizia nr.44 din 16 februarie 2016, întrucât consideră că dispozițiile art.453 alin.(3) „teza întâi” și alin.(4) teza întâi din Codul de procedură penală încalcă și prevederile art.1 alin.(3) și ale art.131 din Constituție. Astfel, susține că dispozițiile de lege mai sus menționate nu asigură un just echilibru între principiul autorității de lucru judecat și interesul general al societății de a-i găsi și de a-i trage la răspundere penală pe autorii infracțiunilor, interes ce impune ca, atunci când există fapte sau împrejurări ce dovedesc netemeinicia soluției de achitare, partea civilă să poată formula cerere de revizuire în scopul obținerii condamnării inculpatului. De asemenea, arată că, pentru apărarea ordinii de drept, procurorul trebuie să aibă posibilitatea de a formula o astfel de cerere atunci când are cunoștință de fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute la soluționarea cauzei și care dovedesc netemeinicia hotărârii de achitare pronunțate în cauză.

4. Președintele, în temeiul art.14 din Legea nr.47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale coroborat cu art.216 alin.(5) din Codul de procedură civilă, încuviințează cererea doamnei judecător Livia-Doina Stanciu de a pune o întrebare reprezentantului Ministerului Public în mod direct. Doamna judecător întreabă dacă, față de prevederile art.31 alin.(2) din Legea nr.47/1992, consideră necesară extinderea controlului de constituționalitate, pe de o parte, asupra restului dispozițiilor art.453 alin.(3) din Codul de procedură penală, având în vedere

faptul că acest text de lege se referă și la cazul de revizuire prevăzut la alin.(1) lit.f), iar, pe de altă parte, asupra dispozițiilor art.457 alin.(2) din Codul de procedură penală privind termenul de introducere a cererii de revizuire, text care exclude cazurile de revizuire prevăzute la art.453 alin.(1) lit.a) și f) din Codul de procedură penală.

5. Reprezentantul Ministerului Public apreciază că sunt incidente prevederile art.31 alin.(2) din Legea nr.47/1992, întrucât motivele de neconstituționalitate subzistă și în ceea ce privește soluția legislativă reglementată de dispozițiile art.453 alin.(3) din Codul de procedură penală cu privire la cazul de revizuire prevăzut la alin.(1) lit.f), astfel că alineatul (3) al art.453 din cod este neconstituțional în întregime. De asemenea, consideră necesară extinderea controlului de constituționalitate asupra dispozițiilor art.457 alin.(2) din Codul de procedură penală, deoarece textul exclude cazurile de revizuire prevăzute la art.453 alin.(1) lit.a) și f).

6. În continuare, preşedintele acordă cuvântul autorilor excepţiei de neconstituţionalitate, care s-au prezentat ulterior dării cuvântului reprezentantului Ministerului Public. Autorii excepţiei solicită admiterea acesteia, pentru argumentele invocate în faţa Judecătoriei Sectorului 4 București - Secția penală.

CURTEA,

având în vedere actele şi lucrările dosarului, reţine următoarele:

7. Prin Sentința penală nr.2008 din 8 septembrie 2015, pronunţată în Dosarul nr.24598/4/2015, **Judecătoria Sectorului 4 București - Secția penală a sesizat Curtea Constituţională cu excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art.453 alin.(3) teza întâi din Codul de procedură penală**. Excepţia a fost ridicată de Ionuț Brătilă și Floarea

Brătilă cu ocazia verificării admisibilității în principiu a unei cereri de revizuire formulate împotriva unei hotărâri penale de achitare.

8. **În motivarea excepţiei de neconstituţionalitate**, autorii acesteia susţin, în esență, că dispoziţiile de lege criticate - care nu permit invocarea în defavoarea persoanei achitate a cazului de revizuire prevăzut de art.453 alin.(1) lit.a) din Codul de procedură penală - încalcă prevederile constituţionale ale art.16 alin.(2), potrivit căruia *„nimeni nu este mai presus de lege”*, ale art.21 alin.(3) privind dreptul la un proces echitabil și ale art.24 referitor la dreptul la apărare, precum și prevederile art.6 par.1 privind dreptul la un proces echitabil și ale art.14 referitor la interzicerea discriminării din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, ale art.7 privind egalitatea în fața legii din Declarația universală a drepturilor omului și ale art.14 par.1 privind dreptul la un proces echitabil din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, deoarece exclud posibilitatea victimei unei erori judiciare, care a avut calitatea de parte civilă, „de a solicita și obține pronunțarea unei soluții legale și temeinice în cauză, respectiv condamnarea inculpatului”. Întrucât dispozițiile de lege criticate nu permit invocarea în defavoarea persoanei achitate a motivului de revizuire prevăzut de art.453 alin.(1) lit.a) din Cod - în scopul de a se dovedi netemeinicia hotărârii de achitare -, autorii excepției consideră că partea civilă și inculpatul achitat se află pe poziții procesuale inegale, fiind instituit un tratament discriminatoriu. Mai arată că, sub imperiul Codului de procedură din 1968, distincția privind formularea cererii de revizuire în favoarea, respectiv în defavoarea condamnatului opera doar sub aspectul termenului de introducere a cererii, singura condiție cerută pentru a reține incidența faptelor sau împrejurărilor noi ca motiv de

revizuire fiind aceea ca pe baza lor să se poată dovedi netemeinicia hotărârii de achitare, de încetare a procesului penal ori de condamnare.

9. **Judecătoria Sectorului 4 București - Secția penală** apreciază că textul de lege criticat nu aduce atingere principiului egalității în drepturi, consacrat de art.16 alin.(2) din Constituție, potrivit căruia *„nimeni nu este mai presus de lege”*. Cu privire la acest principiu, Curtea Constituțională, în jurisprudența sa, reflectată, de exemplu, în Decizia nr.148 din 8 mai 2001 și în Decizia nr.685 din 28 iunie 2012, a statuat, prin considerente cu valoare general obligatorie, că violarea principiului egalității şi nediscriminării există atunci când se aplică tratament diferenţiat unor cazuri egale, fără să existe o motivare obiectivă şi rezonabilă, sau dacă există o disproporție între scopul urmărit prin tratamentul inegal şi mijloacele folosite. Or, diferența de tratament juridic instituită prin dispozițiile art.453 alin.(3) „teza întâi” din Codul de procedură penală între situațiile în care motivul de revizuire stabilit la alin.(1) lit.a) al aceluiași articol poate fi invocat în favoarea, respectiv în defavoarea condamnatului - de observat că soluția de achitare nu se regăsește în enumerarea limitativă prevăzută de alin.(3) - este justificată de existența unor cazuri diferite, având în vedere că situația părților civile care solicită constatarea netemeiniciei soluției de achitare nu poate fi asimilată situației persoanei condamnate definitiv care solicită întoarcerea unei soluții defavorabile. De altfel, acest tratament diferențiat, pentru situații diferite în esență, are ca scop principal protejarea securității raporturilor juridice, mai ales în situația unei persoane cercetate penal și achitate definitiv. De asemenea, instanța de judecată apreciază că textul de lege criticat nu aduce atingere liberului acces la justiție și dreptului la un proces echitabil. Consideră că art.21 din Constituție permite accesul la justiție al oricărei persoane fizice sau juridice pentru apărarea oricărui drept

și a oricărui interes legitim, în mod concret și efectiv, în sensul ca justițiabilul să beneficieze de posibilitatea clară și concretă de a contesta un act care aduce o atingere drepturilor sale și fără ca vreo lege să poată îngrădi acest drept. Aceasta nu înseamnă însă că accesul liber la justiție este un drept absolut, ci, așa cum a statuat Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa (Cauzele *Golder împotriva Regatului Unit* - 1975 și *Ashingdane împotriva Regatului Unit* - 1985), dreptul de acces la justiție poate face obiectul unor limitări. Aceste limitări sunt implicit permise, deoarece dreptul de acces la justiție necesită, prin însăși natura sa, o reglementare din partea statelor, care poate să varieze în timp și spațiu, în funcție de nevoile și resursele de care dispune comunitatea. Gradul de acces permis de legislația națională trebuie să fie însă suficient pentru a asigura accesul individual la instanță, în lumina principiului supremației dreptului într-o societate democratică. În același sens a statuat și Curtea Constituțională, care a reținut că dreptul de acces la justiţie nu este un drept absolut, orice restricție fiind admisă atât timp cât nu se aduce atingere dreptului de acces la un tribunal în substanţa sa, statul dispunând în acest sens de o marjă de apreciere (Decizia nr.894 din 5 decembrie 2006). Cu referire la regulile care guvernează exercitarea căilor de atac, Curtea Constituțională s-a pronunțat în mod constant că accesul liber la justiție nu înseamnă că acesta trebuie asigurat la toate structurile judecătorești și la toate căile de atac, deoarece competența și căile de atac sunt stabilite exclusiv de legiuitor, care poate institui reguli deosebite, în considerarea unor situații diferite. Prin urmare, instanța apreciază că instituirea de reguli deosebite pentru invocarea unor motive diferite de revizuire, după cum sunt în favoarea sau în defavoarea persoanei condamnate, nu încalcă dreptul fundamental de liber acces la instanță, prevăzut de art.21 din Constituție. În

final, instanța apreciază că textul de lege criticat nu aduce atingere nici dreptului la apărare, consacrat de dispozițiile art.24 din Constituție, de vreme ce posibilitatea formulării unei căi extraordinare de atac, în condițiile expres prevăzute de lege, nu reprezintă o expresie sau o consecință a dreptului de apărare, ci, de fapt, acest drept nu poate avea o existență de sine stătătoare în afara unei căi de atac prevăzute de lege. A echivala dreptul de a formula o cale extraordinară de atac cu dreptul la apărare pare excesiv în raport cu scopurile urmărite prin chiar reglementarea dreptului de apărare, cu toate garanțiile sale.

10. Potrivit art.30 alin.(1) din Legea nr.47/1992, actul de sesizare a fost comunicat preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, pentru a-şi exprima punctele de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

11. **Guvernul** consideră că excepția de neconstituționalitate este inadmisibilă, iar în subsidiar, neîntemeiată. Arată că autorul excepției nu critică dispozițiile art.453 alin.(3) „teza întâi” din Codul de procedură penală pentru ceea ce conțin acestea, ci pentru ceea ce nu conțin, motiv pentru care nu este vorba de o veritabilă excepție de neconstituționalitate. Astfel, excepția apare ca fiind inadmisibilă, sens în care invocă Decizia Curții Constituționale nr.99 din 13 februarie 2007. În subsidiar, consideră că excepția este neîntemeiată, întrucât situația inculpatului și cea a părții civile în procesul penal nu sunt identice, ci, dimpotrivă, sunt diferite. Arată că, potrivit jurisprudenței Curții, principiul egalității în fața legii presupune instituirea unui tratament egal pentru situaţii care, în funcţie de scopul urmărit, nu sunt diferite. De aceea, el nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune soluţii diferite pentru situaţii diferite. În consecinţă, un tratament diferit nu poate fi doar expresia aprecierii exclusive a legiuitorului, ci trebuie să se

justifice raţional, în respectul principiului egalității cetăţenilor în faţa legii şi a autorităţilor publice (Decizia Plenului Curții Constituționale nr.1 din 8 februarie 1994). Având în vedere autoritatea de lucru judecat care este atașată unei hotărâri judecătorești definitive și necesitatea asigurării securității raporturilor juridice, precum și principiul consacrat de art.126 alin.(2) din Constituție, potrivit căruia competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute prin lege, consideră că dispozițiile art.453 alin.(3) „teza întâi" din Codul de procedură penală, care se aplică în mod egal tuturor persoanelor aflate în ipoteza normei juridice, fără privilegii și fără discriminări, sunt conforme cu prevederile constituționale ale art.16. Referitor la critica privind pretinsa nerespectare a art.24 din Constituție, apreciază că dispozițiile de lege criticate - care se coroborează cu cele ale art.88-96 din Codul de procedură penală privind asistența juridică și reprezentarea - nu restrâng în niciun fel dreptul la apărare al părții civile, aceasta putând fi asistată de un avocat în tot cursul judecății, avocat care are dreptul să consulte actele dosarului, să pună întrebări inculpatului, să exercite drepturile procesuale ale părții pe care o asistă, să formuleze plângeri, cereri, memorii, excepții și obiecțiuni. Opinează că dreptul la un proces echitabil, reglementat de art.21 din Constituție, nu este încălcat în niciun fel prin aplicarea dispozițiilor art.453 alin.(3) „teza întâi" din Codul de procedură penală, întrucât acestea nu afectează dreptul părții civile de a beneficia de drepturile și garanțiile procesuale instituite prin lege, în cadrul unui proces public, judecat de o instanță independentă, imparțială și stabilită prin lege, într-un termen rezonabil.

12. **Avocatul Poporului** consideră că dispoziţiile art.453 alin.(3) „teza întâi" din Codul de procedură penală sunt constituţionale, iar excepția de neconstituționalitate, astfel cum a fost formulată, este inadmisibilă.

Referitor la critica de neconstituționalitate raportată la art.16 din Constituție, arată că prevederile constituționale invocate vizează egalitatea în drepturi între cetățeni în ceea ce privește recunoașterea în favoarea acestora a unor drepturi și libertăți fundamentale, nu și identitatea de tratament juridic cu privire la aplicarea unor măsuri, indiferent de natura lor. În felul acesta se justifică nu numai admisibilitatea unui regim juridic diferit față de anumite categorii de persoane, dar și necesitatea lui (Decizia Curții Constituționale nr.238 din 10 mai 2015). Astfel, egalitatea în fața legii și a autorităților publice, consacrată de art.16 alin.(1) din Constituție, își găsește aplicare doar atunci când părțile din proces se găsesc în situații identice sau egale, care impun și justifică același tratament juridic și, prin urmare, instituirea aceluiași regim juridic. *Per a contrario*, când părțile se află în situații diferite, regimul juridic aplicabil fiecăreia nu poate fi decât diferit. Or, în speța de față, soluția legislativă este determinată de natura juridică a revizuirii, aceea de garanție a atingerii scopului procesului penal, și anume aflarea adevărului de către instanțele judecătorești, astfel încât acestea să fie în măsură să soluționeze în mod just cauza și orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale, respectiv nicio persoană nevinovată să nu sufere o pedeapsă. Referitor la critica de neconstituționalitate raportată la art.21 alin.(3) și art.24 din Constituție, arată că textul de lege criticat nu aduce atingere dreptului părților la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil și nici dreptului la apărare. În plus, motivele invocate de autorii excepției nu reprezintă veritabile argumente de neconstituționalitate, ci acestea tind la modificarea dispozițiilor de lege criticate în sensul reglementării posibilității ca partea civilă să poată solicita revizuirea unei hotărâri de achitare pentru motivul prevăzut la art.453 alin.(1) lit.a) din Codul de

procedură penală. Or, potrivit art.2 alin.(3) din Legea nr.47/1992, Curtea Constituțională se pronunță numai asupra constituționalității actelor cu privire la care a fost sesizată, fără a putea modifica sau completa prevederile supuse controlului.

13. **Preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepţiei de neconstituţionalitate.

CURTEA,

examinând actul de sesizare, punctele de vedere ale Guvernului și Avocatului Poporului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, notele scrise depuse la dosar, susţinerile autorilor excepţiei, concluziile procurorului, dispoziţiile de lege criticate raportate la prevederile Constituţiei, precum şi Legea nr.47/1992, reţine următoarele:

14. Curtea Constituţională a fost legal sesizată şi este competentă, potrivit dispoziţiilor art.146 lit.d) din Constituţie, precum şi ale art.1 alin.(2), ale art.2, 3, 10 şi 29 din Legea nr.47/1992, să soluţioneze excepţia de neconstituţionalitate.

15. Potrivit încheierii de sesizare, **obiectul excepţiei de neconstituţionalitate** îl constituie dispoziţiile art.453 alin.(3) „teza întâi" din Codul de procedură penală. Din notele scrise ale autorilor excepţiei, depuse în motivarea criticii, reiese că aceasta priveşte, în realitate, dispoziţiile art.453 alin.(3) din Codul de procedură penală cu referire la cazul de revizuire prevăzut la alin.(1) lit.a), precum și dispoziţiile art.453 alin.(4) teza întâi din Codul de procedură penală cu privire la soluția legislativă care exclude posibilitatea revizuirii hotărârii de achitare pentru cazul prevăzut la alin.(1) lit.a). Dispoziţiile art.453 alin.(3) și (4) teza întâi din Codul de procedură penală, modificate prin art.102 pct.272 din Legea

nr.255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr.135/2010 privind Codul de procedură penală şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative care cuprind dispoziţii procesual penale, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.515 din 14 august 2013, au următorul cuprins: *„(3) Cazurile prevăzute la alin. (1) lit. a) și f) pot fi invocate ca motive de revizuire numai în favoarea persoanei condamnate sau a celei față de care s-a dispus renunțarea la aplicarea pedepsei ori amânarea aplicării pedepsei.*

(4) Cazul prevăzut la alin. (1) lit. a) constituie motiv de revizuire dacă pe baza faptelor sau împrejurărilor noi se poate dovedi netemeinicia hotărârii de condamnare, de renunțare la aplicarea pedepsei, de amânare a aplicării pedepsei ori de încetare a procesului penal, […].” [Art.453 alin.(1) lit.a) din Codul de procedură penală prevede că: *„(1) Revizuirea hotărârilor judecătoreşti definitive, cu privire la latura penală, poate fi cerută când: a) s-au descoperit fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute la soluţionarea cauzei şi care dovedesc netemeinicia hotărârii pronunţate în cauză”.*]

16. În susţinerea neconstituţionalităţii acestor dispoziții de lege, autorii excepţiei invocă încălcarea prevederilor constituţionale ale art.16 alin.(2), potrivit căruia *„nimeni nu este mai presus de lege”*, ale art.21 alin.(3) privind dreptul la un proces echitabil și ale art.24 referitor la dreptul la apărare, precum și a prevederilor art.6 par.1 privind dreptul la un proces echitabil și ale art.14 referitor la interzicerea discriminării din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, ale art.7 privind egalitatea în fața legii din Declarația universală a drepturilor omului și ale art.14 par.1 privind dreptul la un proces echitabil din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice.

17. Examinând excepţia de neconstituţionalitate, Curtea constată că activitatea desfășurată în ciclul ordinar al procesului penal - dacă a fost legală și temeinică - trebuie să se finalizeze cu pronunțarea unei hotărâri definitive, având autoritate de lucru judecat, în care faptele reținute exprimă adevărul, iar legea penală și cea civilă au fost aplicate corect. Practica a învederat însă și cazuri de hotărâri definitive care au soluționat cauzele penale cu grave erori de fapt și de drept. Legiuitorul a avut în vedere o asemenea ipoteză, rațiune pentru care a instituit căile de atac extraordinare ca mijloace procesual penale de desființare a hotărârilor cu autoritate de lucru judecat care nu corespund legii și adevărului. Având în vedere faptul că instituirea unor astfel de mijloace procesuale aduce atingere autorităţii de lucru judecat, aşadar stabilităţii hotărârilor judecătoreşti definitive, care este menită a da încredere în activitatea justiţiei, cazurile şi condiţiile de exercitare a căilor extraordinare de atac trebuie să fie strict reglementate de legiuitor, în vederea restabilirii ordinii de drept. În egală măsură, opţiunea legiuitorului în reglementarea căilor extraordinare de atac trebuie să se realizeze în limite constituţionale.

18. Calea extraordinară de atac care permite instanței penale să revină asupra propriei sale hotărâri este revizuirea, aceasta având caracterul unei căi de atac de fapt, prin care sunt constatate și înlăturate erorile de judecată intervenite în rezolvarea cauzelor penale. Cererea de revizuire se formulează împotriva unei hotărâri care a dobândit autoritate de lucru judecat, în temeiul unor fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute de instanță la soluționarea cauzei, fiind descoperite ulterior, care fac dovada că hotărârea definitivă se întemeiază pe o eroare judiciară. Potrivit art.455 din Codul de procedură penală, titularii acestei căi extraordinare de atac de retractare sunt: *„părţile din proces, în limitele calităţii lor procesuale”*, *„un membru de familie al*

condamnatului, chiar şi după moartea acestuia, numai dacă cererea este formulată în favoarea condamnatului” și procurorul, care poate cere din oficiu revizuirea laturii penale a hotărârii. În ceea ce privește obiectul căii de atac, revizuirea poate fi exercitată - în cazurile limitativ prevăzute de art.453 din Codul de procedură penală - numai împotriva hotărârilor penale definitive prin care s-a rezolvat fondul cauzei, deoarece, așa cum s-a arătat în doctrină, finalitatea revizuirii constă în înlăturarea erorii judiciare, iar funcția procesuală a instituției se concentrează în înlesnirea descoperirii, adunarea și deducerea în fața justiției a unui material probator cu totul inedit sau cel puțin necunoscut instanței, care să permită constatarea erorii judiciare și înlăturarea ei.

19. Curtea reține că motivul de revizuire prevăzut de art.453 alin.(1) lit.a) din Codul de procedură penală privește situația în care s-au descoperit fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute la soluţionarea cauzei şi care dovedesc netemeinicia hotărârii pronunţate. Cu privire la înțelesul expresiei *„fapte sau împrejurări”*, în literatura de specialitate, ca și în practica judiciară, s-a considerat că aceasta se referă la probele propriu-zise, ca elemente de fapt cu caracter informativ cu privire la ceea ce trebuie dovedit în calea de atac a revizuirii, și anume orice întâmplare, situație sau stare care, în mod autonom sau în coroborare cu alte probe, poate duce la dovedirea netemeiniciei hotărârii. Dispozițiile art.453 alin.(4) teza întâi din Codul de procedură penală consacră menținerea sistemului revizuirii totale cu privire la motivul prevăzut la alin.(1) lit.a) din același articol, limitând incidența acestui caz de revizuire la situațiile în care pe baza faptelor sau împrejurărilor noi se poate dovedi netemeinicia hotărârii de condamnare, de renunțare la aplicarea pedepsei, de amânare a aplicării pedepsei ori de încetare a procesului penal. Aceasta înseamnă că faptele sau împrejurările

noi trebuie să conducă la o soluție opusă celei pronunțate prin hotărârea a cărei revizuire se cere. Dacă prin faptele sau împrejurările noi nu se tinde la dovedirea netemeiniciei hotărârii de condamnare, de renunțare la aplicarea pedepsei, de amânare a aplicării pedepsei ori de încetare a procesului penal, ci numai la dovedirea anumitor elemente care implică însă menținerea respectivei soluții, faptele sau împrejurările noi nu constituie motiv de revizuire.

20. Potrivit actualei reglementări, spre deosebire de cea cuprinsă în Codurile de procedură penală din 1936 și 1968, cazul de revizuire prevăzut de art.453 alin.(1) lit.a) din Codul de procedură penală nu este incident în situația netemeiniciei hotărârii de achitare a inculpatului. Acest aspect rezultă atât din enumerarea cuprinsă în alin.(4) teza întâi al art.453 din Codul de procedură penală, cât și din condiția prevăzută de alin.(3) al aceluiași articol, condiție potrivit căreia cazul prevăzut la alin.(1) lit.a) poate fi invocat ca motiv de revizuire numai în favoarea persoanei condamnate sau a celei faţă de care s-a dispus renunțarea la aplicarea pedepsei ori amânarea aplicării pedepsei.

21. Curtea constată că soluția legislativă potrivit căreia cazul prevăzut de art.453 alin.(1) lit.a) din Codul de procedură penală poate fi invocat ca motiv de revizuire numai în favoarea persoanei condamnate sau a celei faţă de care s-a dispus renunțarea la aplicarea pedepsei ori amânarea aplicării pedepsei, cu excluderea posibilității revizuirii hotărârii de achitare, este de natură să înfrângă egalitatea în drepturi între cetățeni în ceea ce privește recunoașterea dreptului fundamental de acces liber la justiţie. Curtea observă, astfel, că excluderea posibilității invocării în defavoarea persoanei achitate a motivului de revizuire prevăzut de art.453 alin.(1) lit.a) din Codul de procedură penală - constând în descoperirea de fapte sau împrejurări ce

nu au fost cunoscute la soluţionarea cauzei şi care dovedesc netemeinicia hotărârii pronunţate în cauză - creează un tratament discriminatoriu pentru partea civilă din respectiva cauză față de părțile civile din alte cauze soluționate tot prin hotărâri definitive de achitare, dar cu privire la care sunt incidente motivele de revizuire prevăzute de art.453 alin.(1) lit.b)-d) din Codul de procedură penală, și anume: hotărârea s-a întemeiat pe declaraţia unui martor, opinia unui expert sau pe situaţiile învederate de un interpret, care a săvârșit infracțiunea de mărturie mincinoasă în cauza a cărei revizuire se cere, influențând astfel soluţia pronunţată; ori un înscris care a servit ca temei al hotărârii a cărei revizuire se cere a fost declarat fals în cursul judecăţii sau după pronunţarea hotărârii, împrejurare care a influențat soluţia pronunţată; sau un membru al completului de judecată, procurorul ori persoana care a efectuat acte de urmărire penală a comis o infracțiune în legătură cu cauza a cărei revizuire se cere, împrejurare care a influențat soluţia pronunţată. Cu privire la cele două categorii de părți civile menționate, Curtea reține că, deși se găsesc în situații similare, acestea beneficiază - din perspectiva posibilității de a formula calea extraordinară de atac a revizuirii - de un tratament juridic diferit, ceea ce este de natură a contraveni prevederilor art.16 din Constituție, în condițiile în care tratamentul discriminatoriu nu-și găsește nicio justificare obiectivă și rezonabilă.

22. Sub aspectul asigurării egalității cetățenilor în exercitarea drepturilor lor procesuale, inclusiv a căilor de atac, Curtea a statuat în jurisprudența sa că, în instituirea regulilor de acces al justițiabililor la aceste drepturi, legiuitorul este ținut de respectarea principiului egalității cetățenilor în fața legii. Prin urmare, instituirea unor reguli speciale în ceea ce privește căile de atac nu este contrară acestui principiu, atât timp cât ele

asigură egalitatea juridică a cetățenilor în utilizarea lor. Principiul egalității în fața legii presupune instituirea unui tratament egal pentru situaţii care, în funcţie de scopul urmărit, nu sunt diferite. El nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune soluţii diferite pentru situaţii diferite. În consecinţă, un tratament diferit nu poate fi doar expresia aprecierii exclusive a legiuitorului, ci trebuie să se justifice raţional, în respectul principiului egalității cetăţenilor în faţa legii şi a autorităţilor publice (Decizia Plenului Curții Constituționale nr.1 din 8 februarie 1994, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.69 din 16 martie 1994).

23. Totodată, Curtea a statuat că art.16 din Constituţie vizează egalitatea în drepturi între cetățeni în ceea ce priveşte recunoașterea în favoarea acestora a unor drepturi şi libertăţi fundamentale, nu şi identitatea de tratament juridic asupra aplicării unor măsuri, indiferent de natura lor (Decizia nr.53 din 19 februarie 2002, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.224 din 3 aprilie 2002, Decizia nr.1615 din 20 decembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.99 din 8 februarie 2012, Decizia nr.323 din 30 aprilie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.467 din 29 iunie 2015, paragraful 19, și Decizia nr.540 din 12 iulie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.841 din 24 octombrie 2016, paragraful 21). Or, din perspectiva interesului de a cere și obține îndreptarea erorilor judiciare, părțile civile din cauzele în care s-a pronunțat o hotărâre definitivă de achitare - a cărei netemeinicie ar putea fi dovedită pe baza faptelor sau împrejurărilor noi, în condițiile art.453 alin.(1) lit.a) din Codul de procedură penală - se află, sub aspectul recunoașterii liberului acces la justiţie, într-o situație similară cu părțile civile din cauzele soluționate prin hotărâri

definitive de achitare cu privire la care sunt incidente motivele de revizuire prevăzute de lit.b)-d) ale alin.(1) din art.453 din Codul de procedură penală.

24. Așa cum a statuat Curtea în jurisprudența sa, liberul acces la justiție presupune accesul la mijloacele procedurale prin care justiția se înfăptuiește. Este adevărat că regulile de desfășurare a procesului în fața instanțelor judecătorești sunt de competența exclusivă a legiuitorului, așa cum rezultă din prevederile art.126 alin.(2) din Constituție – text potrivit căruia *„competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege”* - și din cele ale art.129 din Legea fundamentală, în conformitate cu care, *„împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condițiile legii”*. Astfel, principiul liberului acces la justiție presupune posibilitatea neîngrădită a celor interesați de a utiliza aceste proceduri în formele și în modalitățile instituite de lege, însă numai cu respectarea regulii consacrate de art.21 alin.(2) din Constituție, potrivit căreia nicio lege nu poate îngrădi accesul la justiție, ceea ce semnifică faptul că legiuitorul nu poate exclude de la exercițiul drepturilor procesuale pe care le-a instituit nici o categorie sau grup social (Decizia Plenului Curții Constituționale nr.1 din 8 februarie 1994 și Decizia nr.540 din 12 iulie 2016, paragraful 22, decizii citate anterior).

25. În continuare, în ceea ce priveşte rolul procurorului în cadrul procesului penal, Curtea observă că, potrivit prevederilor art.131 din Constituţie, în activitatea judiciară, Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societății şi apără ordinea de drept, precum şi drepturile şi libertățile cetăţenilor, exercitându-și atribuţiile prin procurori constituiți în parchete. Astfel, în temeiul dispozițiilor art.62 alin.(2) din Legea nr.304/2004 privind organizarea judiciară (republicată în Monitorul Oficial

al României, Partea I, nr.827 din 13 septembrie 2005), procurorii îşi desfăşoară activitatea potrivit principiilor legalităţii, imparțialității şi controlului ierarhic, iar, în baza prevederilor art.67 din acelaşi act normativ, procurorul participă la şedinţele de judecată, în condiţiile legii, şi are rol activ în aflarea adevărului. În acest sens, dispozițiile art.55 alin.(3) lit.f) din Codul de procedură penală prevăd atribuția procurorului de a formula și exercita, în cadrul procesului penal, contestațiile și căile de atac prevăzute de lege împotriva hotărârilor judecătorești. Așadar, pornind de la scopul instituirii căii extraordinare de atac a revizuirii - acela de a asigura posibilitatea îndreptării hotărârilor penale definitive care se întemeiază pe erori judiciare, prin raportare la cazurile de revizuire expres şi limitativ prevăzute de lege - și de la rolul procurorului, care, așa cum a reținut instanța de contencios constituțional în jurisprudența sa, acționează ca apărător al intereselor generale ale societății, dar şi ale părților din proces, în spiritul legalităţii (Decizia nr.983 din 8 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.551 din 5 august 2010, și Decizia nr.641 din 11 noiembrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.887 din 5 decembrie 2014, paragraful 51), Curtea apreciază că exigențele art.131 din Constituție impun legiuitorului să asigure posibilitatea revizuirii - inclusiv la inițiativa procurorului, în calitatea sa de titular al acestei căi extraordinare de atac - a hotărârilor de achitare a căror netemeinicie poate fi dovedită pe baza faptelor sau împrejurărilor noi, în condițiile art.453 alin.(1) lit.a) din Codul de procedură penală.

26. Prin urmare, dispoziţiile art.453 alin.(3) din Codul de procedură penală cu privire la cazul de revizuire prevăzut la alin.(1) lit.a), precum și soluția legislativă cuprinsă în dispoziţiile art.453 alin.(4) teza întâi din același cod, care exclude posibilitatea revizuirii hotărârii de achitare pentru

cazul prevăzut la alin.(1) lit.a), încalcă prevederile constituţionale ale art.16 referitor la egalitatea în drepturi, ale art.21 privind accesul liber la justiţie și ale art.131 referitor la rolul Ministerului Public, întrucât lipsesc partea civilă de posibilitatea apărării drepturilor și a intereselor sale legitime, respectiv procurorul de pârghiile necesare exercitării rolului său specific în cadrul procesului penal. Curtea reține că, în situația în care se descoperă fapte sau împrejurări ce nu au fost cunoscute la soluţionarea cauzei şi care dovedesc netemeinicia hotărârii de achitare, trebuie să se asigure atât părții civile, cât și procurorului posibilitatea de a cere şi obţine restabilirea adevărului judiciar prin retractarea hotărârii pronunțate în cauză.

27. În temeiul art.31 alin.(2) din Legea nr.47/1992, care prevede că, *„în caz de admitere a excepţiei, Curtea se va pronunţa şi asupra constituţionalităţii altor prevederi din actul atacat, de care, în mod necesar şi evident, nu pot fi disociate prevederile menţionate în sesizare”*, Curtea constată că este necesară extinderea controlului de constituţionalitate asupra dispozițiilor art.457 alin.(2) din Codul de procedură penală, având în vedere că acest text de lege - care reglementează termenul de introducere a cererii de revizuire - nu poate fi disociat, sub aspectul posibilității revizuirii hotărârii de achitare pentru cazul prevăzut la art.453 alin.(1) lit.a) din cod, de normele procesual penale constatate ca fiind neconstituționale. Dispozițiile art.457 alin.(2) lit.a) din Codul de procedură au următorul cuprins: *„(2) Cererea de revizuire în defavoarea condamnatului, a celui achitat sau a celui faţă de care s-a încetat procesul penal se poate face în termen de 3 luni, care curge: a) în cazurile prevăzute la art. 453 alin. (1) lit. b)-d), când nu sunt constatate prin hotărâre definitivă, de la data când faptele sau împrejurările au fost cunoscute de persoana care face cererea sau de la data când aceasta a luat cunoştinţă de împrejurările pentru care*

constatarea infracțiunii nu se poate face printr-o hotărâre penală, dar nu mai târziu de 3 ani de la data producerii acestora; b) în cazurile prevăzute la art. 453 alin. (1) lit. b)-d), dacă sunt constatate prin hotărâre definitivă, de la data când hotărârea a fost cunoscută de persoana care face cererea, dar nu mai târziu de un an de la data rămânerii definitive a hotărârii penale; c) în cazul prevăzut la art. 453 alin. (1) lit. e), de la data când hotărârile ce nu se conciliază au fost cunoscute de persoana care face cererea."

28. Ca și consecință a constatării neconstituționalității dispozițiilor art.453 alin.(3) din Codul de procedură penală cu privire la cazul de revizuire prevăzut la alin.(1) lit.a), precum și a soluției legislative cuprinse în art.453 alin.(4) teza întâi din cod, care exclude posibilitatea revizuirii hotărârii de achitare pentru cazul prevăzut la alin.(1) lit.a), Curtea reține că soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art.457 alin.(2) din Codul de procedură penală, care exclude cazul de revizuire prevăzut la art.453 alin.(1) lit.a) din cod, este de natură a aduce atingere, pe de o parte, egalității în drepturi între cetățeni în ceea ce privește recunoașterea dreptului fundamental de acces liber la justiţie, principii consacrate de prevederile art.16 și ale art.21 din Constituție, iar, pe de altă parte, rolului Ministerului Public, stabilit de art.131 din Legea fundamentală.

29. Pentru considerentele expuse, în temeiul art.146 lit.d) şi al art.147 alin.(4) din Constituţie, precum şi al art.1-3, al art.11 alin.(1) lit.A.d) şi al art.29 din Legea nr.47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ

În numele legii

Decide :

1. Admite excepţia de neconstituţionalitate ridicată de Ionuț Brătilă și Floarea Brătilă în Dosarul nr.24598/4/2015 al Judecătoriei Sectorului 4 București - Secția penală și constată că dispoziţiile art.453 alin.(3) din Codul de procedură penală sunt neconstituționale cu privire la cazul de revizuire prevăzut la alin.(1) lit.a).

2. Admite excepţia de neconstituţionalitate ridicată de aceiași autori în acelaşi dosar și constată că soluția legislativă cuprinsă în dispoziţiile art.453 alin.(4) teza întâi din Codul de procedură penală, care exclude posibilitatea revizuirii hotărârii de achitare pentru cazul prevăzut la alin.(1) lit.a), este neconstituțională.

3. Admite excepţia de neconstituţionalitate și constată că soluția legislativă cuprinsă în dispoziţiile art.457 alin.(2) din Codul de procedură penală, care exclude cazul de revizuire prevăzut la art.453 alin.(1) lit.a), este neconstituțională.

Definitivă şi general obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Judecătoriei Sectorului 4 București - Secția penală și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunţată în şedinţa din data de 17 ianuarie 2017.